

Xarxes

L'agenda global de l'Àrea d'Acció Social i Ciutadania: un món de ciutats inclusives

Xavier Godàs. Gabinet de la Segona Tinència d'Acció Social i Ciutadania, Ajuntament de Barcelona

L'aposta política de l'Àrea d'Acció Social i Ciutadania per les xarxes internacionals de ciutats

Des de l'any 2006, l'anterior regidoria de Benestar Social i ara l'Àrea d'Acció Social i Ciutadania (ASiC) ha desenvolupat una línia de cooperació amb altres ciutats del món que respon a dos objectius relacionats molt estretament: d'una banda, la promoció de polítiques locals innovadores d'inclusió social; de l'altra, l'impuls d'una democràcia local de qualitat, amb una arrel cívica potent. Aquests dos objectius han estat bastits a partir del lideratge de la Tinència d'Alcaldia d'Acció Social i Ciutadania en dues xarxes internacionals de ciutats:

1. Barcelona manté una presència molt activa en l'organització municipalista mundial més important, Ciutats i Governos Locals Units (CGLU). La nostra ciutat és la seu del Secretariat Mundial de CGLU i està treballant en primera línia en les comissions d'Inclusió Social i Cultura i a l'Observatori Internacional de la Democràcia Participativa. La Tinència d'Alcaldia d'Acció Social i Ciutadania lidera i presideix la Comissió d'Inclusió Social i Democràcia Participativa (CISDP). La Comissió té per missió aprofundir en les qüestions urbanes següents: a) la resposta institucional dels governs locals a la pobresa i l'exclusió mitjançant el disseny de polítiques locals d'inclusió social; b) l'enfortiment de la qualitat democràtica mitjançant polítiques de participació ciutadana, i c) el paper dels

governos locals com a garants dels drets humans a la ciutat. Actualment la CISDP està integrada per més de seixanta ciutats d'Àfrica, Àsia, Europa, Amèrica Llatina i Orient Mitjà.

2. L'Ajuntament de Barcelona també és membre de l'associació i el moviment Amèrica-Europa de Ciutats i Regions (AERYC), entitat que agrupa prop d'un centenar de ciutats, governs regionals, universitats, fundacions i centres d'investigació. El propòsit genèric d'aquesta xarxa és l'aprofundiment conceptual, de gestió i pràctica política dels criteris de govern continguts en el concepte governança democràtica territorial. Aquest es refereix a una forma de governar que es basa en la gestió relacional o de les interdependències socials a fi de construir, de manera col·lectiva i coresponsable, el desenvolupament humà en les ciutats i les regions. Actualment el tinent d'alcalde Ricard Gomà presideix aquesta xarxa fins al 2010.

La Barcelona social: referència internacional municipalista

Els governs locals són actors fonamentals d'un món globalitzat en què gran part de la població es concentra a les ciutats i les seves àrees metropolitanes. És un món de noves complexitats socials, econòmiques, polítiques i culturals, amb desafiaments i oportunitats nous i diversos.

En aquest context, però, l'àmbit urbà també conforma els llocs on es manifesten els efectes humans i socials

dels processos d'exclusió. Aquesta realitat, combinada amb l'accelerat procés d'urbanització mundial, situa les ciutats davant un repte polític i de gestió crucial: construir societats cohesionades en el marc de la globalització. Per això les polítiques generadores d'inclusió social han de ser al centre estratègic de l'agenda política dels governs locals d'aquest segle, juntament amb els recursos competencials, humans, infraestructurals i financers que calgui per al seu desenvolupament. Això és especialment important perquè el compliment dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM) sigui una realitat i no una simple declaració d'intencions dels estats.

Efectivament, els ODM acordats l'any 2000 per 189 estats en el marc de l'ONU avui estan qüestionats. Segons aquest acord, els reptes formulats per assolir-los el 2015 són: reducció a la meitat de la pobresa i la fam; solució definitiva al deute exterior; establiment d'unes regles comercials justes; reducció en dues terceres parts de la mortalitat infantil, i accés universal als serveis bàsics. Ara bé, els últims dos anys han aparegut amb força situacions globals que n'han dificultat enormement la consecució: la crisi alimentària, protagonitzada per un increment sense precedents del preu dels aliments, i ara, la crisi financera global, que tindrà com a efecte una important desacceleració econòmica que està afectant ja tant les economies capdavanteres com les emergents i que

agreuja la situació de les perifèriques. El resultat: en el món, el risc de pobresa i exclusió social persisteix amb tendència a incrementar-se. Heus-ne aquí alguns exemples: cada dia 850 milions de persones passen fam al món, i 1.000 milions malviuen amb un euro al dia; diàriament moren 30.000 nens i nenes menors de cinc anys com a conseqüència de malalties associades a la malnutrició; el 60% de la població urbana de l'anomenat tercer món viu en assentaments d'infrahabitatge; en l'actual conjuntura de crisi econòmica, a l'espai nord-occidental s'incrementen les situacions d'atur, de precarietat i pobresa, situacions que conviuen i s'encavalquen amb altres eixos de desigualtat com la dependència, la soledat, la discriminació etnocultural o la inaccessibilitat física i comunicativa, per citar-ne alguns.

Com a resposta a això, és un fet palpable que els governs locals ja tenen avui un paper fonamental en el desenvolupament de polítiques públiques generadores de cohesió social, i moltes vegades les porten a terme extralimitant les seves pròpies competències. Les administracions locals garanteixen l'accés universal als serveis bàsics i salvaguarden els drets de ciutadania, programen accions de lluita contra la pobresa i per a la generació d'ocupació de qualitat, atenen les persones i famílies en situació de vulnerabilitat, duen a terme polítiques urbanístiques integradores de la diversitat social, possibiliten una

mobilitat accessible mitjançant un transport públic de qualitat, es comprometen activament en la lluita per frenar el canvi climàtic, generen espais de participació democràtica —molt importants per a la construcció col·lectiva de la ciutat—, gestionen amb criteris de garantia de drets i deures els fluxos migratoris contemporanis, etc.

D'aquest conjunt d'experiències, Barcelona n'és un clar referent. I des d'aquest punt de partida s'han redoblat esforços per promoure en l'àmbit internacional les polítiques de cohesió i inclusió socials. Val a dir que els resultats d'aquest treball comencen a ser molt importants. Exemple d'això és la rellevància que prengué la ciutat de Barcelona durant el desembre del 2008, moment en què es féu palesa la seva influència en la definició conceptual i el lideratge polític d'un model social d'entendre les ciutats.

D'una banda, la CISDP, amb l'impuls de Barcelona, ha aconseguit que el Consell Mundial de Ciutats i Governos Locals Units, celebrat els dies 27 a 30 de novembre del 2008 a Istanbul, aprovés per unanimitat un document de posició política sobre polítiques locals d'inclusió social anomenat «Construïm les ciutats inclusives del segle XXI». Aquest document presenta les principals pautes polítiques que es recomana seguir a les ciutats en el moment de concebre i desenvolupar les seves pròpies polítiques públiques d'inclusió social. Així mateix, té per objectiu facilitar la posició de CGLU en aquesta

matèria i orientar la seva interlocució amb altres organitzacions o agències internacionals. Que el Consell Mundial de CGLU hagi adoptat el document vol dir que aquest passa a ser referència política per a més de mil ciutats i governs locals de tot el món.

D'altra banda, els dies 1 i 2 de desembre del 2008 Barcelona fou la seu de la VI Conferència de l'Associació Amèrica-Europa de Ciutats i Regions, sota el lema «Cohesió social i governança democràtica: per unes regions i ciutats més inclusives». Els debats de la Conferència acolliren més de tres-centes persones del món de la política, la gestió i la direcció públiques, l'experts tècnica i les entitats socials dels àmbits europeu i llatinoamericà. El resultat de les deliberacions s'ha traduït en un seguit de recomanacions polítiques que vinculen conceptualment i operativa el procés democràtic denominat «governança» amb les polítiques públiques d'inclusió social.

Els continguts resultants de les deliberacions dutes a terme en els espais CISDP-CGLU (*Construïm les ciutats inclusives del segle XXI*) i AERYC (*Document de Conclusions de la VI Conferència*) constitueixen avui una orientació fonamental de la política local en matèria d'inclusió i governança democràtica al món. A manera d'il·lustració, aquests continguts es poden sintetitzar en un decàleg caracteritzador de les polítiques d'inclusió com a paradigma d'acció política, en el sentit que:

1. Garanteixin l'accés universal als serveis bàsics i la salvaguarda dels drets de ciutadania. Per això han d'orientar-se a la transformació de la realitat social d'acord amb el que dicten els valors d'equitat, solidaritat i respecte per les diferències.

2. S'orientin a satisfer tant les necessitats per dur una vida autònoma (ocupació de qualitat, habitatge digne, formació, serveis de salut) com aquelles altres relacionades amb el vincle social (dimensió relacional i afectiva), que confereixen seguretat vital.

3. Encaixin la diversitat social i el dret a la diferència amb la promoció de relacions igualitàries que redueixin les desigualtats econòmiques, socials i culturals.

4. Desenvolupin una política urbanística integradora i respectuosa amb la diversitat social que eviti la creació de concentracions segmentades de població.

5. Superin les desigualtats de gènere. Les polítiques d'inclusió han de promoure un acord convivencial entre els dos sexes fonamentat en la promoció de relacions igualitàries tot partint d'aquesta primera diferència, la sexual.

6. Gestionin la realitat migratòria actuant des d'una perspectiva estratègica, flexible i integral, centrada en la garantia de drets i en el combat contra el racisme i la xenofòbia.

7. Desenvolupin polítiques interculturals que es caracteritzin per conjugar el reconeixement de les diferències

amb la promoció d'un marc convivencial basat en valors cívics comuns de caràcter democràtic.

8. Impulsin pautes de participació social i política que comportin un exercici de coresponsabilització ciutadana en el quefer públic.

9. Introdueixin reformes administratives que possibilitin la creació d'un govern relacional capaç d'articular una acció de caràcter integral i transversal, que prengui de referència les persones i les seves particularitats.

10. Dissenyin canals de participació d'acord amb la disponibilitat temporal i espacial de les persones, que han de poder combinar serenament la participació en l'àmbit públic amb la seva vida afectiva, familiar, de lleure i laboral.

Els compromisos de futur

D'acord amb el que s'ha exposat, la Tinència d'Alcaldia d'Acció Social i Ciutadania seguirà promovent en el marc de xarxes municipalistes una lectura social dels governs locals que ens permeti: primer, contrarestar la tendència a l'increment de les situacions de pobresa i d'exclusió social al món; segon, mostrar que els municipis són actors polítics fonamentals en l'escenari global, molt directament compromesos amb al benestar quotidià dels seus ciutadans i ciutadanes; tercer, que l'avenç de la democràcia és un procés inegotable que s'ha de forjar des de les vides de les persones en el

territori. Congruentment, els compromisos generals de cooperació amb altres ciutats del món són:

1. Continuar contribuint a estimular el pensament crític i el debat polític al voltant de la pobresa, les desigualtats i l'exclusió social. Publicar i difondre els resultats d'aquestes accions.

2. Exercir diàleg i pressió política per tal que el desenvolupament humà sostenible sigui l'eix primordial del municipalisme mundial.

3. Difondre entre els governs locals les polítiques més destacables en matèria d'inclusió social i d'aprofundiment democràtic. Facilitar l'intercanvi d'experiències i coneixements entre ciutats de tot el món.

4. Definir accions concretes que derivin en línies de transferència política i tècnica per al desenvolupament de polítiques locals innovadores d'inclusió social en l'àmbit de les ciutats.

5. Mantenir un diàleg fructífer amb els moviments socials i les xarxes transnacionals d'acció ciutadana.

6. Promoure l'avenç de la democràcia mitjançant un govern i una administració locals que promoguin la participació popular en política.

7. Consolidar Barcelona com a ciutat de referència de les polítiques socials locals. Organitzar esdeveniments internacionals que dotin de veu els governs locals i els situïn com a actors imprescindibles per a una globalització de rostre humà. 